FIL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 16 ta' Settembru 2024

Il-Pulizija
vs.
Paul Cortis
(KI 402855M)

Il-Qorti rat is-segwenti:

A. L-IMPUTAZZJONIJIET

1. Dan huwa appell minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar il-15 ta' Settembru 2021 fil-konfront tal-appellat li ġie mixli (in suċċint) li f'Novembru 2010 u fix-xhur u snin ta' qabel f'dawn il-Gżejjer, personalment u/jew fil-kapaċita tiegħu ta' ġeneral manager tal-kumpanija KD Travel Services Limited (numru tar-reġistrazzjoni C23603) ikkommetta - bħala reat kontinwat fis-sensi tal-artikolu 18 tal-Kodiċi Kriminali - ir-reati ta':
   (a) Kompliċi fi truffa f'ammont ta' aktar minn €2329.37 għad-dannu tal-Kummissjoni Ewropea u tal-Gvern ta' Malta;
   (b) xjentement għamel dikjarazzjoni jew stqarrija falza jew tat tagħrif falz f'xi dokument maħsub għal xi awtorità pubblika sabiex tikseb vantaġġ għaliha jew għal ħaddieħor.

B. IS-SENTENZA APPELLATA

2. Permezz tas-sentenza aktar 'il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali wara li rat l-atti u

semgħet il-provi prodotti iddeċidiet li ssib lill-imputat appellat mhux ħati tal-imputazzjonijiet miġjuba kontrih u illiberatu minn kull ħtija u piena.

3. Fil-qosor ir-raġunijiet wara din id-deċiżjoni kienu:

a. Kwantu għar-reat ta' kompliċita fit-truffa f'dan il-każ ir-reati ipotizzati kontra l-appellat kienu mixlija lilu mhux fil-kapaċita personali tiegħu iżda bħala *corporate liability*. F'dan il-każ ma rriżultax li l-appellat wettaq ir-reat għal benefiċċju tal-kumpanija KD Travel Services. Dik il-kumpanija wetqet il-ftehim milħuq mal-Assoċjazzjoni tal-Kunsilli Lokali u tħallset dak li kien dovut lilha skont dan il-ftehim f'termini ta' kummissjonijiet fuq il-biljetti tal-ajru mibjugħa.
b. Inoltre ma ġewx pruvati l-elementi tal-kompliċita' f'dan il-każ li b'xi mod setgħu jorbtu lill-appellat mal-membri tal-Assoċjazzjoni tal-Kunsilli Lokali fil-kommissjoni tar-reat ta' truffa kwalifikata. Dan kemm għaliex b'sentenza mogħtija fl-istess jum dawn il-membri li kienu ġew mixlija bit-truffa kwalifikat ma nstabux ħatja tar-reat addebitat lilhom minħabba n-nuqqas ta' dolus kif ukoll għaliex l-elementi tal-kompliċita ma ġewx pruvati.
c. Kwantu għar-reat ta' dikjarazzjoni jew stqarrija falza l-Qorti qieset li l-appellat ġie mixli bil-falz ideoloġika. Mix-xiehda ta' Kenneth De Martino rriżulta li d-dokument manwali li kien jinħareġ mil-kumpanija imputata kienet kwotazzjoni tal-prezz tal-biljett tal-ajru *fully flexible business class ticket* li kien ikun wieħed kostanti u jibqa' l-istess. Ma kienx hemm intiża li dan id-dokument jiġi preżentat lil Kumitat tar-Reġjuni. Semmai ir-reat seta' seħħ meta kien isir użu minn dik il-kwotazzjoni sabiex jinġieb ħlas mill-Kumitat tar-Reġjuni għall-prezz indikat fuqha meta min ikun ippreżenta dik il-kwotazzjoni kien jaf li ma kienx tħallas dak il-prezz hemmhekk indikat iżda kien tħallas prezz skontat. Biss ma kien hemm ebda prova tal-konsapevolezza ta' dan da parti tal-appellat.

C. L-APPELL INTERPOST MILL-AVUKAT ĠENERALI

4. Illi l-Avukat Ġenerali appellat minn din is-sentenza u talbet lil din il-Qorti sabiex tħassar is-sentenza appellata fejn ma sabitx lill-appellat ħati tal-ewwel u t-tieni imputazzjoni miġjuba kontra tiegħu filwaqt li ssibu ħati ta' dawk iż-żewġt imputazzjonijiet u teroga l-piena kontra tiegħu skont il-Liġi. Fil-qosor, l-aggravji miġjuba mill-Avukat Ġenerali huma li:

a. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) skartat l-istqarrija tal-appellat mingħajr ma għamlet l-analiżi meħtieġa u stabbilita mill-ġurisprudenza biex dik l-istqarrija tiġi ritenuta prova valida u ammissibbli f'dan il-każ;
b. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ma kienetx korretta meta kkonkludiet li l-ewwel imputazzjoni ma ġietx pruvata sal-grad rikjest mill-Liġi. L-Avukat Ġenerali ssostni li l-*modus operandi* tal-appellat f'dan il-każ kien jintegra r-reat ta' truffa peress li kienu jinħarġu żewġt *invoices* waħda manwali u l-oħra stampata minkejja li kienu jittrattaw l-istess biljett. Dawn l-invoices kienu jingħataw lil Membri tal-Assoċjazzjoni tal-Kunsilli Lokali meta jiġu biex isiefru fejn l-*invoice* manwali kienet tiġi preżentata għar-rimbors lill-Kumitat tar-Reġjuni kien fiha l-prezz li ma kienx jirrispekkja dak li kien jitħallas għat-titjira. L-appellat kien jaf li l-prezz tat-titjira kien dak li kien jidher "*discounted*" mhux dak li kien jidher fl-*invoice* manwali. Imbagħad id-diskrepanza fil-prezz kienet tidħol fil-kontijiet tal-Assoċjazzjoni meta din l-Assoċjazzjoni ma kienetx intitolata għal din id-differenza fil-prezzijiet. Il-kompliċita fit-twettieq tat-truffa kienet toħroġ mis-sempliċi fatt li l-appellat kien joħroġ żewġt *invoices* għall-istess biljett bi prezzijiet differenti. L-element intenzjonali kien joħroġ mill-fatt li l-appellat kien jaf li l-prezz li kien jitħallas kien dak *discounted* mentri l-prezz indikat fl-*invoice* manwali ma kienx jitħallas. L-appellat kien jaf li l-*invoice* manwali kienet tinħareġ għall-fini ta' rimbors u kien jaf li dak id-dokument ma kienx qiegħed jistqarr il-verita. B'hekk huwa rrenda ruħu ħati ta' kompliċita fit-truffa perpetrata.
c. Kwantu għat-tieni imputazzjoni l-Avukat Ġenerali sostniet li l-attivita ta' ħruġ ta' *invoices* doppji kienet ilha sejra fejn l-invoice manwali ma kienetx tirrifletti l-prezz effettivament imħallas mill-Assoċjazzjoni mentri kienet toħroġ l-*invoice* stampata mis-sistema kompjuterizzata li kienet effettivament titħallas. Dan kien iwassal għal falz ideoloġika.

D. IL-PARTI ĠENERALI

5. Illi din il-Qorti hija Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza **Ir-**

Repubblika ta’ Malta vs Emanuel ZAMMIT deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal:

> kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

6. Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta’ din il-Qorti jibqa’ dak ta’ reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta’ ritrattazzjoni, u ma terġax tisma’ l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

---

[1] Tal-21 t’April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa, 16 ta' Ottubru 2003; Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina 24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak 23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed; Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino, 7 ta' Marzu 2000, Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt, 1 ta' Dicembru 1994; u Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: Il-Pulizija vs Andrew George Stone, 12 ta' Mejju 2004, Il-Pulizija vs Anthony Bartolo, 6 ta' Mejju 2004; Il-Pulizija vs Maurice Saliba, 30 ta' April 2004; Il-Pulizija vs Saviour Cutajar, 30 ta' Marzu 2004; Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et, 21 ta' Ottubru 1996; Il-Pulizija vs Raymond Psaila et, 12 ta' Mejju 1994; Il-Pulizija vs Simon Paris, 15 ta' Lulju 1996; Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace, 31 ta' Mejju 1991; Il-Pulizija vs Anthony Zammit, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża Ir-Repubblika ta’ Malta vs Domenic Briffa ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta’ l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed”, u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il-verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta’ dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista’ tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

7. Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

8. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha u anke jekk din il-Qorti ma tkunx neċessarjament taqbel magħha, allura din il-Qorti xorta ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati setgħet skont il-Liġi u l-fatti tal-każ tasal għal dik il-konklużjoni, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

9. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

---

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib, 15 ta' Jannar 2009; Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili, 19 ta' Gunju 2008; Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter, 14 ta' Dicembru 2004; Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa, 16 ta' Ottubru 2003; Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez u Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina, 24 ta' April 2003; Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak, 23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed, 5 ta' Lulju 2002; Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino, 7 ta' Marzu 2000, Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt, 1 ta' Dicembru 1994; u Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: Il-Pulizija vs Andrew George Stone, 12 ta' Mejju 2004, Il-Pulizija vs Anthony Bartolo, 6 ta' Mejju 2004; Il-Pulizija vs Maurice Saliba, 30 ta' April 2004; Il-Pulizija vs Saviour Cutajar, 30 ta' Marzu 2004; Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et, 21 ta' Ottubru 1996; Il-Pulizija vs Raymond Psaila et, 12 ta' Mejju 1994; Il-Pulizija vs Simon Paris, 15 ta' Lulju 1996; Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace, 31 ta' Mejju 1991; Il-Pulizija vs Anthony Zammit, 31 ta' Mejju 1991.

10. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali.

11. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża:

> id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

12. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa sufficjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.[4] Jiġifieri huwa legalment korrett u permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

13. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Thorne:**[5]

> mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

---

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet Il-Pulizija vs Joseph Bonavia ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; Il-Pulizija vs Antoine Cutajar ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; Il-Pulizija vs Carmel Spiteri ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

[5] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

14. F’dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita’. Xhud jista’ jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista’ jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta’ sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f’moħħhom, f’qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

15. L-evidenza indiretta hi dik li prinċipalment tistrieħ fuq iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Għalkemm iċ-ċirkostanzi ma jitkelmux bħax-xhieda, u b’hekk ma jistgħux jigdbu, mill-banda l-oħra jistgħu jkunu qarrieqa. Dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-prinċipju li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta’ sejbien ta’ ħtija, din trid tkun univoka, jiġifieri li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni u konklużjoni waħda u xejn ħliefha. Altrimenti, jekk iċ-ċirkostanzi jagħtu lok għal aktar minn konklużjoni waħda, il-Qorti ma tkunx tista’ tistrieħ fuqhom biss biex tkun tista’ ssib ħtija. Jekk ikun hemm dubju dettat mir-raġuni, il-Qorti ma tkunx tista’ ssib ħtija fl-imputat jew akkużat.

16. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħati, il-Liġi kriminali **<u>ma teħtieġx</u>** li din tkun stabbilita b’ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliż fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta’ Ġustizzja Kriminali tkun tista’ ssib ħtija f’akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta’ probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista’ ssib ħtija fl-akkużat.

17. Il-Qorti tkun tista’ tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun

żgura moralment, sure fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

18. Fil-każ Ingliż **Majid**,[7] Lord Moses stqarr hekk:

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

19. Inoltre, fil-ktieb tagħhom **The Modern Law on Evidence**, Adrian Keane u Paul McKeown[8] jgħidu s-segwenti:

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

20. Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju **tas-sikurezza**. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Peralta** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza** għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

21. U huwa biss meta jkun hemm **id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li**

[6] R v Majid, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2
[7] ibid.
[8] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

22. Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-best evidence rule, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

> Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.
>
> L-prova indizzjarja trid tkun wahda assolutament univoka, li tipponta biss minghajr dubju dettat mir-raguni lejn fatt jew konkluzzjoni wahda. Ovvjament jekk fatt jew cirkostanzi jistghu ragjonevolment jinghataw aktar minn tifsira jew interpretazzjoni wahda, tkun li tkun, allura dik ma tkunx prova ndizzjarja tajba, skond il-ligi, sabiex in bazi taghha tista' tinstab htija. Kif tghid u titlob il-ligi, biex prova ndizzjarja tigi ammessa bhala prova valida fis-sens li wiehed jista' ragjonevolment jasal ghall-konkluzzjoni tieghu ta' htija in bazi taghha bla ebda dubju dettat mir-raguni, irid ikun moralment konvint minn dan ir-rekwizit ta' l-univocita' taghha, cioe' li dik il-prova tfisser biss u xejn aktar li l-akkuzat huwa hati ta' dak addebitat lilu w, allura, kull dubju ragjonevoli fir-rigward ghandu jmur favur l-akkuzat skond il-ligi.
>
> Wiehed ghandu jkun ferm attent fl-apprezzament u nterpretazzjoni tal-prova ndizzjarja ghaliex ghalkemm din hi prova ferm importanti, u kultant anke aktar mill-prova diretta, pero', din hi prova li facilment tista' tqarraq lil dak li jkun qed jghamel l-interpretazzjoni w apprezzament taghha.[9]

23. Illi f'dan il-każ, huwa importanti wkoll li din il-Qorti tirreferi għar-regola tal-**hearsay** u kif din tiġi applikata fil-kamp penali Malti. L-artikoli 598 u 599 tal-Kodiċi ta' Organizazzjoni u Proċedura Ċivili (Kap 12) li jirregolaw il-**hearsay evidence**, u reżi applikabbli fi proċedimenti quddiem Qrati ta' Ġustizzja Kriminali bis-saħħa tal-artikoli 520(1)(d) u 645 tal-Kodiċi Kriminali jgħidu kif ġej:

> **598.** (1) Bħala regola, il-qorti ma tiħux qies ta' xiehda dwar fatti li x-xhud igħid li ġie jafhom mingħand ħaddieħor jew li qalhom ħaddieħor li jista' jinġieb biex jagħti xiehda fuq dawk ilfatti.

[9] Deċiża nhar il-5 ta' Lulju 2002 mill-Imħallfin Noel Arrigo, Joseph A. Filletti u Patrick Vella.

(2) Il-qorti tista', ex officio, jew fuq oppożizzjoni tal-parti, ma tħallix jew tiċħad li jsiru mistoqsijiet bi skop li jittieħdu xiehda bħal dawk.

(3) Iżda l-qorti tista' ġġiegħel lix-xhud li jsemmi l-persuna li mingħandha jkun sar jaf il-fatti li għalihom jirriferixxu dawk ilmistoqsijiet.

599. Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra, l-aktar f'każijiet ta' twelid, ta' żwieġ, ta' mewt, ta' assenza, ta' servitù, ta' rjieħ ta'immobbli, ta' pussess, ta' drawwiet, ta' ġrajjiet storiċi pubbliċi, ta'reputazzjoni jew ta' fama, ta' kliem jew fatti ta' nies li mietu jew li jkunu assenti u li ma kellhom ebda interess li jgħidu jew jiktbu l-falz, u ta' fatti oħra ta' interess ġenerali jew pubbliku jew li jkunu magħrufa minn kulħadd.

24. Fil-kawża deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet **Il-Pulizija vs. Janis Caruana** tal-14 ta' Mejju 2012 mill-Imħallef Lawrence Quintano il-kwistjoni tal-**hearsay evidence** kienet ġiet indirizzata b'dan il-mod:

21. Bir-rispett kollu, il-hearsay rule tagħna (fl-artikolu 599) mhix daqshekk riġida daqs kemm wieħed jaħseb. Fil-fatt l-ewwel parti ta' dan l-artikolu jgħid hekk:
'599. Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra,'

22. Fil-fatt fil-kawża 'Joseph Mary Vella et versus il-Kummissarju tal-Pulizija' il-Qorti Kostituzzjonali nhar it-13 ta' Jannar 1988 qalet hekk:
'Issa, fil-każ preżenti, si tratta ta' depożizzjoni ta' xhud dwar x'qallu ħaddieħor li ma jistax jiġi prodott minħabba li x-xhud ġie marbut bis-sigriet professjonali fuq l-identita' ta'dan il-ħaddieħor. Ċertament il-klem ta' dan il-ħaddieħor jistgħu, fiċ-ċirkostanzi tal-każ, ikollhom importanza sostanzjali fuq il-mertu tal-kawża. Għalhekk il-Qorti ma tara l-ebda raġuni l-għala għandha tiddipartixxi millkonlużjoni tal-ewwel qorti (li tħalli lil dan ix-xhud jiddeponi).'

23.Ukoll fl-Ingilterra u f'Wales ir-regola tal-hearsay m'għadhiex stretta daqsa qabel. Il-Qorti Ewropea Dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fil-każ ' Al-Khawaja and Tahery versus the United Kingdom' tal-15 ta' Diċembru 2011 (deċiżjoni tal-Grand Chamber) qalet hekk f'pargrafu 130:

'However, the Court notes that the present cases have arisen precisely because the legal system in England and Wales has abandoned the strict common law rule against hearsay evidence. Exceptions to the rules have been created, notably in the 1988 and 2003 Acts, which allowed for admission of ST's statement in Al-Khawaja's case and T's statement in Tahery's case.'

24. Fil-każ ta' Al-Khawaja, ST kienet għamlet rapport lill-Pulizija numru ta' xhur sewwa wara li kienet allegatament assaltata minn tabib. ST għamlet suwiċidju qabel il-ġuri. L-Imħallef li ppresieda ħalla li jinqara r-rapport waqt il-ġuri u ta

direzzjonijiet appożiti. (Ara paragrafi 9 -19 tal-istess sentenza). Il-Grand Chamber ma sabitx vjolazzjoni talartikolu 6 (ara par.158 tas-sentenza).

25. Issa, jekk wieħed janalizza s-sitwazzjoni fil-każ li jinsab fil-preżent quddiem il-Qorti, ir-rapport bl-ebda mod ma jgħid li min għamel ir-rapport dwar is-serqa indika lill-appellant. Kieku kien hekk ir-rapport kien ikun prova li sar it-tali kliem iżda mhux prova li l-appellant wettaq is-serqa għalkemm l-istess rapport kien ikun jista' jintuża biex jikkorobora provi oħra. (Ara: Subramianiam v Public Prosecutor (1956) 1.W.L.R.956 at 969, PC).2 Fir-rapport odjern m'hemmx xi allegazzjoni bħalma ma għamlet ST fil-każ 'Al-khawaja vs UK' jew xi sitwazzjoni simili għal dak li aċċettat il-Qorti Kostituzzjonali. Hawn għandna biss rapport li saret is-serqa, ta' xhiex, fejn u meta. Min għamel ir-rapport mhux Malti, ma semma lil ebda persuna bħala suspettat, u ma jistax joqgħod jinġieb Malta biex jikkonferma li saret serqa ta' laptop. Terġa' min għamel irrapport ma joqgħodx f'xi pajjiż fil-viċin.

26. Għalhekk il-Qorti, wara li rat iċ-ċirkostanzi tal-każ, u wara li rat l-artikolu 599 tal-Kap 12 res applikabbli għall-Kap 9, qed tiddeċiedi li fil-proċess teżisti prova li hija ammissibbli. Ir-rapport huwa prova li saret is-serqa u ta' xejn aktar.

25. Oltre minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Kriminali deċiża nhar l-24 t'Ottubru 2011 fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs. Mario Azzopardi** ġie deċiż is-segwenti:

Li l-artikoli relevanti dwar il-Hearsay Rule huma l-artikoli 598 u 599 tal-Kap 12 reżi applikabbli għall-Kap 9 bl-artikolu 645 tal-Kap 9.

Il-każ li mhux l-ewwel darba li ġie ċitat b'approvazzjoni dwar il-hearsay rule f'kawżi ta' natura kriminali huwa Subramaniam v. Public Prosecutor fejn insibu dan il-kliem:
'Evidence of a statement made to a witness by a person who is not himself called as a witness may or may not be hearsay. It is hearsay and inadmissible when the object of the evidence is to establish the truth of what is contained in the statement. It is not hearsay and is admissible when it is proposed to establish by the evidence, not the truth of the statement, but the fact that it was made. The fact that the statement was made, quite apart from its truth, is frequently relevant in considering the mental state and conduct thereafter of the witness or of some other person in whose presence the statement was made.'

Jekk wieħed jimxi mal-prinċipji ta' dan il-każ allura ċerti persuni li magħhom ikun tkellem l-allegat vittma jistgħu jkunu prodotti (per eżempju, psikologu, għalliem jew social worker, il-ġenituri jew qraba fil-qrib tal-allegat vittma). Dawn jistgħu jixhdu li l-allegat vittma tassew qal hekk. Tali xhieda hija biss prova li l-allegat vittma tassew qal hekk, iżda mhux li dak li qed jgħid l-allegat vittma huwa tassew minnu. Jekk wieħed jeżamina l-ewwel sentenza tal-artikolu 599 tal-Kap 12, wieħed jista' jikkonkludi li l-hearsay rule fil-Liġi tagħna mhix daqshekk assoluta. U filfatt hekk qalet il-Qorti Kostituzzjonali hija u tiddeċiedi il- każ 'Joseph Mary Vella et versus Il-Kummissarju tal-Pulizija' (13 ta' Jannar 1988) fejn il-Qorti kkonfermat digriet tal-Prim'Awla biex jitħalla jixhed Prokuratur Legali li kien marbut bis-sigriet professjonali. Dan tħalla jixhed mingħajr ma kellu jikxef isem it-terza persuna li kienet qaltlu biex il-fatti li fuqhom kellhom jixhed il-Prokuratur Legali. Peress li d-depożizzjoni, li tista' tkun hearsay, tista' tkun prova diretta li ntqal xi ħaġa, ma tistax tiġi esklusa flistadju tal-eċċezzjonijiet preliminari.

> F'dak li huma deċiżjonijiet kriminali, il-Qrati tagħna issa ilhom sew isegwu il-prattika dwar il-hearsay rule. (Ara dwar dan il-punt: Ir-Repubbblika versus Meinrad Calleja). Reċentement il-Qorti tal-Appell Kriminali diversament preseduta qalet hekk:'
>
> Fil-limit tal-użu li għamlet l-ewwel Qorti tal-okkorenza msemmija, ma hemm xejn irregolari. Hu ben stabbilit li waqt li prova hearsay ma hix prova tal-kontenut ta' dak li jiġi rapportat li ntqal, hi prova li dak rapportat li ntqal fil-fatt intqal fiċ-ċirkostanzi, data, post u ħin li ntqal u in kwantu tali hi ċirkostanza li meħuda ma' provi u ċirkostanza oħra tista' wkoll tikkontribwixxi għall-apprezzament li tagħmel il-Qorti.' (1 t'April 2011 'Il-Pulizija versus Fabio Schembri' preseduta mill-S.T.O. il-Prim Imħallef Dr Silvio Camilleri).

26. Apparti dan fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs. Angelus Vella**, deċiża nhar it-30 ta' Lulju 2015, ir-regola dwar il-**hearsay evidence** ġiet spjegata b'dan il-mod kwantu sempliċi daqskemm ċar:

> Ilu ben stabbilit minn din il-Qorti, kif anki rilevat mill-ewwel Qorti fis-sentenza tagħha, li mhux kull relazzjoni ta' x'qal ħaddieħor tikkostitwixxi hearsay evidence iżda jekk dak rapportat hux hearsay evidence jew le jiddependi mill-użu li wieħed jippretendi li jsir minn dak rakkontat. Jekk dak rakkontat jiġi preżentat bħala prova tal-kontenut tiegħu allura dak ikun hearsay evidence u bħala tali inammissibbli iżda jekk dak rakkontat jiġi preżentat mhux bħala prova tal-kontenut tiegħu iżda bħala prova li dak li ntqal verament intqal fiċ-ċirkostanzi ta' data, post u ħin li fihom intqal allura dan ma jkunx hearsay evidence u huwa ammissibbli għal ċerti għanijiet legali legittimi bħal sabiex tiġi kontrollata x-xiehda diretta tax-xhud li l-kliem tiegħu ikun qiegħed jiġi rapportat jew, fiċ-ċirkostanzi idoneji, anki sabiex tiġi korroborata xiehda diretta oħra.

27. Illi l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi primarjament f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa importanti ħafna u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

28. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-

deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża **Il-Pulizija vs. Lorenzo Baldacchino** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti:

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (demeanour) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

29. In definittiva, kif intqal minn din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza **Il-Pulizija vs. Vincent Calleja** deċiża nhar is-7 ta' Marzu 2002 din il-Qorti, bħala Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ma terġax tagħmel ġudizzju ġdid fuq il-każ f'dak li għandu x'jaqsam mal-valutazzjoni u evalwazzjoni tal-fatti tal-każ, iżda tillimita biss ruħha biex tara jekk id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kienetx "unsafe and unsatisfactory" fuq il-bażi tar-riżultanzi li jkollha quddiemha dik il-Qorti. B'hekk din il-Qorti ma tistax tissostitwixxi d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati sakemm id-deċiżjoni ta' dik il-Qorti ma tkunx "unsafe and unsatisfactory". Jiġifieri jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legittimament u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom fuq il-bażi tal-provi u tal-argumenti legali li kellha quddiemha, allura din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdel il-konklużjonijiet ta' dik il-Qorti – anke jekk il-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet kienet tasal għal konklużjoni differenti minn dik milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati.

F. IL-PARTI SPEĊJALI – ANALIŻI TAL-APPELL INTERPOST

30. Kwantu għall-ewwel aggravju, jirriżulta, li f'dawk iż-żminijiet li ingħata is-sentenza de quo il-kwistjoni marbuta mal-ammissibilita ta' stqarrijiet lil Pulizija rilaxxjati minn persuni suspettati jew akkużati mingħajr id-dritt ta' assistenza legali sħiħa qabel u waqt l-għoti ta' dawn l-istqarrijiet kienet għadha minsuġa minn pronunzjamenti li kienu għadhom qegħdin jiżviluppaw u jikkonsolidaw ruħhom.

31. Is-sistema legali Malti ma jħaddanx id-dottrina tal-i *stare decisis*, iktar magħrufa bħala dik tal-preċedent li jorbot; għalkemm fid-deċiżjonijiet tagħhom Qrati tal-ewwel istanza

jieħdu in konsiderazzjoni dak li jkun ġie deċiż mill-Qrati tal-Appell jew mill-Qorti Kostituzzjonali.

32. Inoltre, anke jekk din il-Qorti mhux neċessarjament kienet tasal għall-istess konklużjoni milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) f'dan il-każ dwar dan il-punt, ma jistax jingħad li l-konklużjoni tagħha ma setgħetx tkun waħda minn dawk il-konklużjonijiet li legalment u raġonevolment setgħet tasal għalihom meta ħadet in konsiderazzjoni anke l-pronunzjamenti li kienu qegħdin isiru f'dawk iż-żminijiet mill-Qorti tal-Appell Kriminali jew mill-Qorti Kostituzzjonali.

33. Fil-kuntest tal-isfond tal-iżvilupp storiku-legali u ġurisprudenzjali fiż-żmien partikolari meta ġie deċiż dan il-punt, din il-Qorti ma tistax tgħid li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kienet legalment u raġonevolment żbaljata li waslet għal dik il-konklużjoni. Naturalment iżjed ma żviluppat il-ġurisprudenza, iżjed il-posizzjoni ikkonsolidat ruħha. Dan huwa proċess naturali fil-qasam tal-ġurisprudenza.

34. B'hekk dan l-aggravju qiegħed jiġi miċħud.

35. Kif ġie spjegat iżjed il-fuq, il-pern ta' dan l-appell huwa li skont l-Avukat Ġenerali, meta wieħed jagħrbel il-provi prodotti, irid jasal għall-konklużjoni li l-appellat kien jaf li kien qiegħed jipproduċi *invoice* manwali lill-Kumitat tar-Reġjuni għall-fini ta' rimbors meta din l-*invoice* ma kienetx tirrifletti l-prezz reali li kien tħallas lill-Aġent tal-Ivvjaġġar. Dan kien jafu peress li apparti l-*invoice* manwali kien hemm dik ġenerata bil-kompjuter li kienet tikkontjeni l-prezz veru mħallas għall-biljett tal-ajru li kien ikun skontat u dan l-iskont ma kienx jiġi mogħti lill-Kumitat tar-Reġjuni li kien iħallas, iżda kienet tibbenefika minnu l-Assoċjazzjoni tal-Kunsilli Lokali. L-argument tal-Avukat Ġenerali allura huwa li din l-iskema kienet waħda truffaldina peress li l-Kumitat tar-Reġjuni kien qiegħed jiġi kostrett iħallas il-prezz ta' biljett tal-ajru *full flexible business class* sħiħ mentri effettivament dak li kien effettivament jiġi mħallas sabiex l-appellat ikun jista' jsiefer fuq xogħol tal-Kumitat tar-Reġjuni kien il-prezz skontat mill-Aġenzija tal-Ivvjaġġar. Dan l-iskont ma kienx qiegħed imur favur il-Kumitat tar-Reġjuni iżda kienet qegħda tibbenefika minnu l-Assoċjazzjoni tal-Kunsilli Lokali biex tagħmel tajjeb għan-nuqqas ta' fondi li kellha mingħand il-Gvern Malti f'dak iż-żminijiet.

36. L-Avukat Ġenerali tisħaq li l-appellat kien konsapevoli minn dan kollu u kompla fit-tħaddim ta' din l-iskema intiża biex tiġi truffata l-Unjoni Ewropea, f'dan il-każ il-Kumitat tar-Reġjuni.

37. Qabel xejn din il-Qorti tippermetti li b'sentenza mogħtija illum stess, l-appell tal-Avukat Ġenerali kontra sentenza li kienet illiberat mir-reat ta' truffa diversi persuni li kienu mixlija li kkommettew dak ir-reat u li magħhom l-appellat qiegħed jiġi mixli li kien kompliċi, ġie miċħud u s-senteza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) fil-konfront tagħhom ġiet konfermata. F'dawk il-każijiet, għal-raġunijiet dettaljati fihom ġie misjub li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) setgħet, legalment u raġonevolment tikkonkludi li kif żvolġew il-fatti f'dan il-każ, dawk il-persuni kienu ġew indotti ġenwinament jemmnu li l-iskema li kienet imħaddma mill-Kumpanija KD Travel Services fejn l-Assoċjazzjoni kienet tingħata *discount* fuq biljetti tal-ajru fil-klassi *business class* u l-konsegwenti talbiet għal rimbors tal-prezz fiss għal biljett fil-kategorija *fully flexible business class* kienet waħda leġittima biex b'hekk ġiet newtralizzata kwalunkwe intenzjoni doluża.

38. Issa f'dan il-każ irriżulta li l-appellat ma kienx għadu impjegat mal-Kumpanija KD Travel Services meta din l-iskema kienet bdiet titħaddem. L-appellat kien sab sistema li kienet bdiet titħaddem minn min kien qablu u hu minn naħa tiegħu kompla jħaddem is-sistema li kien hemm. Kif intqal diġà fil-kawżi marbuta mal-membri tal-Assoċjazzjoni tal-Kunsilli Lokali kien inqtal li dik l-iskema kienet ġiet imħadma wara li dawn kienu ħadu parir professjonali li kien ikkonvinċihom li setgħu iħadmu dik l-iskema. Dik l-iskema għalhekk baqgħet titħaddem sakemm ma kellhiex tinbidel parti mis-sistema meta l-Kumitat tar-Reġjuni kien beda jagħmel l-istħarriġ dwarha fl-2007.

39. Minn naħa tal-Kumpanija, jirriżulta li din l-iskema kienet tħaddimha billi diversi drabi kienet toħroġ quotation għal *fully flexible business class ticket* li l-prezz għalih ma kienx ivarja. Iżda mbagħad meta jiġu għar-*reservation* is-sistema kienet talloka numru li jibqa' abbinat mar-*reservation* biex imbagħad issir il-*formal reservation.* In-numru jkun jista' jinbidel fil-każ li l-*booking* jaqa' jew inkella jsir *booking* ġdid.

40. Il-Prosekuzzjoni f'dan il-każ riedet tipprova l-elementi li jitnisslu mill-artikolu 42 tal-Kodiċi Kriminali. Ried qabel xejn jiġi pruvat li dak li l-appellat kien qiegħed jagħmel kien b'diżinn

komuni mal-awtur tad-delitt, f'dan il-każ il-Membri tal-Assoċjazzjoni tal-Kunsilli Lokali. Il-provi f'dan il-każ ma jurux li l-kumpanija rappreżentata mill-appellat kienet konsapevoli tal-fatt li l-*invoice* manwali kienet sejra tintuża sabiex isir ħlas ta' fondi mill-Unjoni Ewropea lill-Assoċjazzjoni. Iżda anke jekk, għall-grazzja tal-argument l-appellat kien konsapevoli minn dan il-fatt, apparti li huwa sab dik il-proċedura fis-seħħ, min kien qiegħed iħaddem dik il-proċedura qablu minn naħa tal-Assoċjazzjoni tal-Kunsilli Lokali, kif intqal qabel, kien qiegħed jagħmel dan taħt l-impressjoni żbaljata li dan kien perfettament leġittimu. Semmai allura l-appellat kien qiegħed jassisti t-tħaddim ta' skema li għal min kien qiegħed iħaddimha kien qiegħed jagħmel dan fuq is-saħħa ta' parir professjonali kredibbli li din kienet skema leġittima u mhux li din kienet skema truffaldina.

41. B'hekk il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) setgħet legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni li f'dan il-każ ma ġewx soddisfaċentement ippruvati l-elementi tal-kompliċita fir-reat ta' truffa fl-appellat.

Ikkunsidrat

42. It-tieni imputazzjoni hija dik tad-dikjarazzjoni falza jew tagħrif falz lil awtorità pubblika fis-sensi tal-artikolu 188 tal-Kodiċi Kriminali. Dan l-artikolu jgħid:

> Kull min, sabiex jikseb xi vantaġġ jew benefiċċju għalih innifsu jew għal ħaddieħor, f'xi dokument maħsub għal xi awtorità pubblika, xjentement jagħmel dikjarazzjoni jew stqarrija falza, jew jagħti tagħrif falz, jeħel,

43. F'dan il-każ dak li ġie pruvat bħala fatt huwa li diversi drabi, għall-istess biljett tal-ajru fil-kategorija *business class* l-Aġenzija tal-Ivjaġġar kienet ġeneralment tipprovdi żewġ dokumenti marbuta mal-prezz ta' dak il-biljett f'dik il-kategorija – dokument manwali li kien jindika l-prezz sħiħ u fiss għal dak il-biljett u li imbagħad kien jiġi preżentat mid-delegati Maltin u dokument ieħor stampat li kien jindika l-prezz skontat għal dak l-istess biljett u li kien effettivament jiġi mħallas lill-Aġenzija tal-Ivjaġġar. Id-dokument manwali kien jirrappreżenta prezz li kien fiss ġeneralment għal *fully flexible business class ticket*.

44. Ma ġiex soddisfaċentement ippruvat li l-prezz sħiħ indikat fuq id-dokument manwali kien prezz falz, ossija li ma kienx il-prezz għal dak il-biljett f'dik il-kategorija tal-*business class* li kien jirreferi għalih. Id-dokument manwali **<u>fih innifsu</u>** ma ġiex pruvat li kien jikkontjeni xi dikjarazzjoni jew stqarrija falza jew li kien jagħti tagħrif falz. Id-dokument fih innifsu kien sal-grad tal-probabbli pruvat li kien jikkontjeni informazzjoni korretta. Semmai huwa l-kuntest maħluq bl-użu ta' dak id-dokument li setgħa kien il-meritu ta' reat kriminali.

45. Jekk dak id-dokument manwali kien jikkontjeni l-prezz għal biljett tal-ajru fil-kategorija *business class* partikolari u dak il-prezz kien jikkorrispondi verament għall-prezz li kien jiswa dak il-biljett, dak id-dokument ma jistax jingħad li kien fih xi dikjarazzjoni, stqarrija jew tagħrif falz b'riferenza għal dak li kien jikkontjeni fih. L-anqas ma jista' jingħad li d-dokument stampat li kien jinkludi fih il-prezz skont kif skontat ma kien qiegħed jikkontjeni xi dikjarazzjoni jew stqarrija falza.

46. Huwa l-fatt li dak id-dokument manwali kien qiegħed jiġi użat sabiex Membru tal-Assoċjazzjoni tal-Kunsilli Lokali imbagħad jitlob rimbors tal-prezz indikat fuqu meta huwa jkun li prezz effettivament imħallas għal dak il-biljett ma kienx dak indikat fuq dak id-dokument iżda li kien prezz inqas li semmai setgħa kien jikkostitwixxi reat. Id-dokument manwali fih innifsu ma ġiex pruvat li kien jikkontjeni xi "gidba". L-anqas dak stampat ma ġie pruvat li kien jikkontjeni fih "gidba".

47. Kien setgħa jiġi integrat dan ir-reat li kieku ġie soddisfaċentement ippruvat li l-appellat, biex jikseb xi vantaġġ jew benefiċċju għalih innifisu jew għal ħaddieħor, xjentement **<u>f'dak l-istess dokument għamel dikjarazzjoni, stqarrija jew tagħrif falz</u>**. Iżda ma ġiex pruvat sodisfaċentement li l-informazzjoni fuq dak id-dokument, bħall-prezzijiet indikati fuqu ma kienux jikkorrispondi mal-prezzijiet veri u ġenwini għal dak il-biljett.

48. Ġie pruvat sal-grad tal-probabbli li bħala regola l-prezzijiet indikati fuq dawk id-dokumenti manwali kienu jkunu jikkorrispondu għal prezzijiet tal-biljetti fil-kategorija *business class* li kienu jkunu indikati fuqhom. Daqskemm ġie pruvat ukoll li l-*invoice* stampata kienet tikkontjeni fiha l-prezz, skontat, imħallas mill-Assoċjazzjoni.

49. Huwa veru li dak id-dokument manwali ma kienx iżid jgħid ukoll li min ħallas għal dak il-biljett kien ingħata skont kif kien

imbagħad jidher mill-*invoice* li kienet tkun stampata u ġenerata mis-sistema kompjuterizzata tal-Aġent tal-Ivjaġġar. U allura f'dan il-versant wieħed setgħa jargumenta li għalkemm id-dokument kien ritenibbli ġenwin, però ma kienx veritjier.

50. Iżda biex dan ikun jista' jikkostitwixxi l-falz ideoloġiku jeħtieġ li l-Prosekuzzjoni tipprova wkoll li min ikun għamel dak id-dokument ikun **intenzjonalment** ġegħlu jgħid affarijiet li ma jkunux veri. Issa f'dan il-każ ma ġiex soddifaċentement muri li min ifformula dak id-dokument għamel dan bl-**intenzjoni** li dak id-dokument ikun qarrieqi jew li dak id-dokument jiġi jgħid affarijiet li ma kienux veri. Min ħareġ dak id-dokument, fil-kuntest li nħareġ fih f'dan il-każ, ma jirriżultax pruvat li riedu jgħid gidba. Kif ribadit minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Paul Muscat** tat-30 ta' Lulju 2004 skont l-Antolisei, li kien qiegħed jistħarreġ il-ħsieb tal-Manzini:

> Secondo l'insigne autore il falso materiale si ha quando il documento non e` genuino; il falso ideologico allorche` il documento e` bensi` genuino, ma non e` veridico, perche` colui che lo ha formato gli fa dire cose contrarie al vero.

51. Jekk xejn, dak li dak id-dokument kien intiż li jagħmel huwa li jħaddem skema li min ħaddimha kien ġie konvint jemmen li din kienet skema leġittima meta din ġiet formulata u mħaddma. U allura l-ħruġ ta' dawn id-dokumenti irid jiġi moqri minn din l-ottika soġġettiva.

52. Dan qiegħed jingħad ukoll mingħajr ħsara għall-fatt li fir-realta l-appellat ma preżenta ebda dokument lil xi awtorità pubblika. Iżda dan ir-reat jitkellem fuq dokument "maħsub" għal xi awtorità pubblika. Biss, minkejja dan, dawn il-Qrati, diġà kellhom ukoll l-okkażjoni jistaqsu kemm, fiż-żmien inkriminat, bil-Liġi kif kienet fis-seħħ f'dawk iż-żminijiet, il-Kumitat tar-Reġjuni setgħa jitqies li kien jaqa' taħt it-tifsira ta' "awtorità pubblika" fis-sens tal-artikolu 188 tal-Kodiċi Kriminali. Biss dwar din id-diskussjoni din il-Qorti mhix sejra tinoltra ruħha għax ma kienetx parti mid-diskussjoni f'dan il-każ.

53. B'hekk din il-Qorti tqis li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) setgħet legalment u raġonevolment tikkonkludi li l-Prosekuzzjoni naqset milli tipprova sodisfaċentement l-element kollha rikjesti mill-Liġi għall-integrazzjoni ta' dan ir-reat ipotizzat fit-tieni imputazzjoni.

54. F’dan is-sens allura l-appell tal-Avukat Ġenerali sejjer jiġi miċħud.

Deċide

Għaldaqstant, din il-Qorti qiegħda tiċħad l-appell tal-Avukat Ġenerali u tikkonferma s-sentenza appellata.

Aaron M. Bugeja,
Imħallef

Christianne Borg
Deputat Reġistratur